

**MODULLI TEXNOLOGIYALAR BILAN JAHON ADABIYOTINI
O‘QISH: MUOMMOLAR VA YUTUQLAR**

Dilshodbekova Mashrabxon Dilshodbek qizi
Namangan davlat pedagogika instituti
1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Jahon adabiyotini o‘qitish zamonaviy ta’lim tizimida muhim o‘rin tutadi, chunki u talabalarda estetik zevq, tanqidiy fikrlash va madaniyatlararo kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Modulli ta’lim texnologiyasi esa o‘quv jarayonini moslashuvchan, tizimli va individual yondashuvga asoslangan holda tashkil etish imkonini beradi. Ushbu texnologiya jahon adabiyotini o‘qitishda keng qo‘llanilmoqda, biroq uning afzalliklari bilan birga bir qator muammolar ham mavjud. Maqolada modulli texnologiyalar yordamida jahon adabiyotini o‘qitishning muammolari, yutuqlari, amaliy tajribasi va kelajakdagi istiqbollari ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Ilohiy komediya, Things Fall Apart, “Urush va tinchlik”, “Antik adabiyot”, “Romantizm davri adabiyoti”, “Postmodernizm adabiyoti”.

Modulli ta’lim texnologiyasi o‘quv materialini mustaqil, yakunlangan modullarga bo‘lishga asoslanadi. Har bir modul aniq maqsadlar, vazifalar, o‘quv resurslari va baholash mezonlarini o‘z ichiga oladi [1]. Jahon adabiyotini o‘qitishda modulli yondashuv o‘quv jarayonini tizimli va moslashuvchan qiladi, talabalarga adabiy asarlarni chuqur tahlil qilish va madaniyatlararo kontekstda o‘rganish imkonini beradi. Masalan, “XX asr jahon adabiyoti” moduli F. Kafka, J. Joyce yoki G.G. Markes kabi yozuvchilarning asarlarini o‘z ichiga olishi mumkin, bu esa talabalarga muayyan davr yoki janrni kompleks o‘rganishga yordam beradi [2].

Modulli texnologiyaning jahon adabiyotidagi afzalliklari quyidagicha:

- Moslashuvchanlik: Talabalar o‘zlarining o‘quv tezligi va qiziqishlariga qarab modullarni o‘zlashtiradi [3].

- Tizimlilik: Adabiyotning turli davrlari va janrlari mantiqiy ketma-ketlikda o‘qitiladi [4].

- Integratsiyalashuv: Modulli ta’lim raqamli platformalar va multimedia resurslari bilan birgalikda qo‘llaniladi [5].

Biroq, ushbu texnologiyani jahon adabiyotida qo'llashda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular quyida batafsil yoritiladi.

Modulli ta'limning jahon adabiyotini o'qitishda qo'llanilishi bir qator muammolarni keltirib chiqaradi, ular pedagogik, texnologik va madaniy omillarga bog'liq.

- Adabiy asarlarning murakkabligi: Jahon adabiyotidagi asarlar ko'pincha chuqur falsafiy, tarixiy va madaniy kontekstga ega bo'lib, ularni modullarga bo'lish qiyin kechadi. Masalan, Dantening "Ilohiy komediya"si yoki Tolstoyning "Urush va tinchlik" asarini qisqa modullarga bo'lish asarning butunligini yo'qotishi mumkin [6]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, adabiy asarni tahlil qilish uchun keng kontekst va uztamlik talab qilinadi, bu esa modulli tuzilishga to'sqinlik qiladi [7].

- Talabalarning tayyorgarlik darajasi: Modulli ta'lim talabalardan mustaqil o'qish va tahlil qilish ko'nikmalarini talab qiladi. Biroq, ko'plab talabalar jahon adabiyoti asarlarini o'qish va tushunishda qiyinchiliklarga duch keladi, xususan, agar ular asarni o'z ona tilida emas, balki tarjimada o'qiyotgan bo'lsa [8]. Bu muammo O'zbekiston kabi ko'p tilli ta'lim muhitida yanada dolzarbdir.

- Resurslarning yetishmasligi: Modulli ta'lim sifatli o'quv materiallari, raqamli resurslar va o'qituvchilarning maxsus tayyorgarligini talab qiladi. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida jahon adabiyoti bo'yicha modullarni ishlab chiqish va raqamli platformalarda joylashtirish uchun moliyaviy va texnik resurslar yetarli emas [9].

- Madaniy farqlar va stereotiplar: Jahon adabiyotini o'qitishda modullar turli madaniyatlarni yoritishi kerak, lekin talabalar o'z madaniy qadriyatlaridan kelib chiqib, ba'zi asarlarni noto'g'ri talqin qilishi yoki rad etishi mumkin. Masalan, G'arb adabiyotidagi ba'zi asarlar O'zbekiston talabalari uchun madaniy jihatdan begona bo'lishi mumkin [10].

- O'qituvchilarning malakasi: Modulli ta'limni samarali qo'llash uchun o'qituvchilar nafaqat adabiyot bo'yicha chuqur bilimga, balki zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni qo'llash ko'nikmalariga ham ega bo'lishi kerak. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning ko'pchiligi modulli ta'limni joriy etishda yetarli tayyorgarlikka ega emas [11].

- Vaqt cheklavlari: Jahon adabiyoti kurslari ko'pincha cheklangan soatlar doirasida o'tiladi, bu esa modullarni to'liq o'zlashtirishga to'sqinlik qiladi. Masalan, bir semestrda Shekspir, Dostoevskiy va Kafka asarlarini o'qitish uchun yetarli vaqt bo'lmasligi mumkin [12].

Muammolarga qaramay, modulli ta'lim jahon adabiyotini o'qitishda bir qator muhim yutuqlarga erishdi.

- Moslashuvchan o'quv jarayoni: Modulli ta'lim talabalarga o'z qiziqishlari va bilim darajasiga qarab modullarni tanlash imkonini beradi. Masalan, talaba "Romantizm davri adabiyoti" yoki "Postmodernizm adabiyoti" modullaridan birini tanlashi mumkin [3]. Bu yondashuv talabalarning motivatsiyasini oshiradi [13].

- Raqamli resurslardan foydalanish: Modulli ta'lim raqamli platformalar orqali jahon adabiyoti asarlarini o'qitishda samarali. Masalan, Moodle platformasida Shekspirning "Gamlet" asarini o'rganish uchun videodarsliklar, interaktiv testlar va muhokama forumlari tashkil etiladi [5]. Bu talabalarning adabiy asarni chuqur tushunishiga yordam beradi.

- Tahliliy ko'nikmalarni rivojlantirish: Modullar aniq maqsadlar va vazifalarga asoslangan bo'lib, talabalarda tanqidiy fikrlash va adabiy tahlil ko'nikmalarini shakllantiradi. Masalan, "Kafka asarlarida ekzistensializm" moduli talabalardan asarni falsafiy kontekstda tahlil qilishni talab qiladi [14].

- Madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirish: Jahon adabiyoti modullari turli madaniyatlarni yoritadi, bu talabalarda madaniyatlararo tushunish va hurmatni shakllantiradi. Masalan, Chinua Achebening "Things Fall Apart" asarini o'rganish talabalarga Afrika madaniyati va kolonializm ta'siri haqida bilim beradi [15].

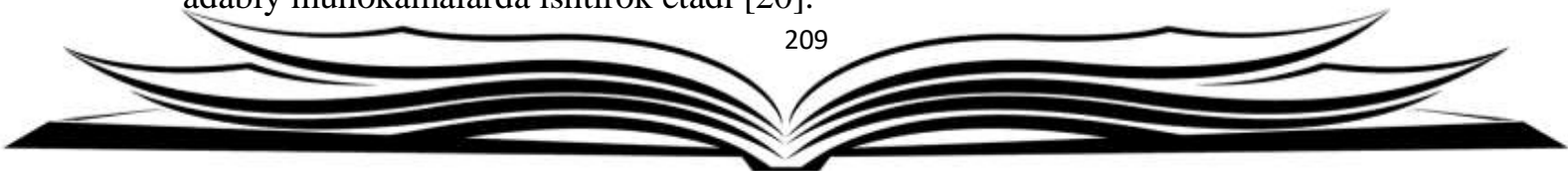
- Shaffof baholash tizimi: Modulli ta'limda har bir modul yakunida talabalarning bilimlari aniq mezonlar asosida baholanadi. Bu adolatli va shaffof baholashni ta'minlaydi, talabalarga o'z muvaffaqiyatlarini tahlil qilish imkonini beradi [16].

- Xalqaro tajriba almashinuvi: Modulli ta'lim xalqaro ta'lim tizimlari bilan integratsiyalashgan. Masalan, Boloniya jarayoni doirasida jahon adabiyoti modullari Yevropa va Osiyo universitetlarida umumiy mezonlar asosida o'qitiladi [17].

O'zbekistonda jahon adabiyotini o'qitishda modulli ta'lim 2000-yillardan boshlab oliy ta'lim muassasalarida qo'llanila boshladi. Masalan, Toshkent davlat universiteti va Milliy universitetda jahon adabiyoti kurslari kredit-modulli tizim asosida tashkil etilgan [18]. Quyida amaliy tajribaning ba'zi jihatlari keltiriladi:

- Modul tuzilishi: Jahon adabiyoti kursi odatda davrlar va janrlarga qarab modullarga bo'linadi. Masalan, "Antik adabiyot" moduli Gomer va Sofokl asarlarini, "O'rta asr adabiyoti" moduli esa Danteni o'z ichiga oladi [19].

- Raqamli platformalar: O'zbekiston universitetlarida Moodle va boshqa platformalar orqali modullar taqdim etiladi. Talabalar onlayn testlar, videodarsliklar va adabiy muhokamalarda ishtirok etadi [20].

- Muammolar: O‘zbekistonda modulli ta’limni joriy etishda asosiy muammolar resurslarning yetishmasligi, o‘qituvchilarning malaka oshirishga ehtiyoji va talabalarning chet tilidagi adabiy asarlarni o‘qishda qiyinchiliklaridir [21].

- Yutuqlar: Modulli ta’lim talabalarda jahon adabiyotiga qiziqishni oshirgan, xususan, raqamli resurslar yordamida asarlarni o‘rganish qulaylashgan. Masalan, Shekspir asarlarining multimedia talqinlari talabalarda katta qiziqish uyg‘otgan [22].

Xulosa qilib aytganda, Modulli ta’lim texnologiyasi jahon adabiyotini o‘qitishda muhim yutuqlarga erishdi, xususan, moslashuvchanlik, raqamli resurslardan foydalanish va tahliliy ko‘nikmalarni rivojlantirishda. Biroq, adabiy asarlarning murakkabligi, resurslarning yetishmasligi, talabalarning tayyorgarlik darajasi va o‘qituvchilarning malakasi kabi muammolar hali ham dolzarb bo‘lib qolmoqda. O‘zbekistonda modulli ta’limni jahon adabiyoti kurslarida samarali qo‘llash uchun resurslarni ko‘paytirish, o‘qituvchilarni tayyorlash va raqamli platformalarni rivojlantirish zarur. Kelajakda sun’iy intellekt, virtual reallik va xalqaro hamkorlik modulli ta’limning jahon adabiyotini o‘qitishdagi imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Ushbu texnologiyani muvaffaqiyatli joriy etish ta’lim sifatini oshirishga va talabalarda global madaniy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Беспалко, В.П. Основы теории педагогических систем. – Moscow: Высшая Школа. 1989.
2. Bloom, B.S. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. – New York: David McKay. 1956.
3. Carroll, J.B. A Model of School Learning. Teachers College Record, 1963 64(8). – p. 723–733.
4. Ilyina, T.A. (1980). *Pedagogika: Uchebnoe posobie*. Moscow: Prosveshchenie.
5. Garrison, D.R., & Vaughan, N.D. *Blended Learning in Higher Education: Framework, Principles, and Guidelines*. Jossey-Bass. 2008.
6. Abrams, M.H. A Glossary of Literary Terms. – Harcourt Brace College Publishers. 1993
7. Eagleton, T. *Literary Theory: An Introduction*. University of Minnesota Press. 2008
8. Kramsch, C. *Context and Culture in Language Teaching*. – Oxford University Press. 1993.

9. UNESCO. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*. Paris: UNESCO Publishing. 2017.
10. Said, E.W. *Orientalism*. New York: Pantheon Books, 1978.
11. Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*. – Teachers College Press. 2007.
12. Hirsch, E.D. *Cultural Literacy: What Every American Needs to Know*. – Vintage Books. – 1988.
13. Kulik, J.A., Kulik, C.L.C. *Review of Recent Research Literature on Computer-Based Instruction*. *Contemporary Educational Psychology*, 1979. 12(3). – p.222–230.
14. Wellek, R., Warren, A. *Theory of Literature*. Harcourt, Brace and Company. – 1949.
15. Achebe, C.. *Things Fall Apart*. Anchor Books.1994.
16. Black, P., & Wiliam, D. *Assessment and Classroom Learning*. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 1998. 5(1).

Research Science and
Innovation House